

Till: Riksdagens social- och hälsovårdsutskott StV@eduskunta.fi
Ärende: Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om allmänt bostadsbidrag och lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (126/2024)

Skriffligt sakkunnigytrande

FDUV tackar social- och hälsovårdsutskottet för möjligheten att lämna ett skriffligt sakkunnigytrande.

FDUV är en riksomfattande intresseorganisation för svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och deras närstående. Förbundet representerar tio lokalföreningar samt riksföreningen för personer med intellektuell funktionsnedsättning Steg för Steg. FDUV har ca 2900 medlemmar, men betjänar närmare 5000 personer runt om i Svenskfinland.

Personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras familjer är en utsatt grupp

Personer med intellektuell funktionsnedsättning har i regel små inkomster under hela sitt liv. Som grundläggande inkomst får personer med intellektuell funktionsnedsättning vanligtvis sjukpension som beviljas av FPA. Uppskattningsvis har endast tre procent av personer med intellektuell funktionsnedsättning ett arbete med lön. Personer med intellektuell funktionsnedsättning är därmed ofta beroende av samhällets stöd under hela sitt liv för att trygga sin utkomst. För många räcker pension och övriga bidrag nätt och jämnt till att betala räkningar, hyra och behövliga mediciner.

Samtidigt har personer med intellektuell funktionsnedsättning små möjligheter att påverka i vilken bostad de ska bo i. De hänvisas i hög grad till gruppboendestäder, i vilken hyresnivån ofta är högre än gängse hyra i samma område. Utöver hyra kan även avgift för uppehälle och måltidsservice uppbäras om det inte ingår i boendestödet. Avgifter för måltidsservice kan innebära kostnader för råvaror, förvaring och tillredning av maten, men även kostnader för vatten, energi, underhåll, transport och arbetskraft om det inte ingår i klientens service att få stöd för matlagningen. Dessa kostnader beaktas inte i uträkningen av bostadsbidrag.

Bostadsbidraget tryggar möjligheten för personer med intellektuell funktionsnedsättning att bo i ett eget hem och leva ett självständigt liv (KEHAS-ohjelman loppuraportti, STM:n raportteja ja muistioita 2016:17). Möjligheterna att välja mellan hyresboendestäder är emellertid begränsade, eftersom de stödformer välfärdsområdena erbjuder ofta är kopplat till en boendeenhet som ligger i närheten.

Familjer med barn och unga med intellektuell funktionsnedsättning är utsatta på många sätt. Skilsmässor är vanligare i familjer som har barn med funktionsnedsättningar; många föräldrar är ensamstående. Risken för att syskon drabbas av psykisk ohälsa är högre i familjer där det finns barn med intellektuell funktionsnedsättning. I flera familjer kan föräldern eller föräldrarna inte förvärvsarbeta på grund av att de är tvungna att ta hand om sina barn och unga med funktionsnedsättningar. En del får närståendevårdsstöd, men inte alla. Under det senaste året har dessutom närståendevårdsstödet sjunkit eller helt fallit bort i flera familjer. Dessa familjers ekonomiska situation är därmed väldigt sårbar och bostadsbidraget utgör en viktig del av stödhelheten.

Konsekvenserna för personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras familjer

Personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning behöver på grund av sin funktionsnedsättning kontinuitet och stöd i boendet. Utbudet av lämpliga bostäder till vilken de kan få stöd är begränsade. I en del regioner råder det brist på boendeplatser. Det är inte skäligt att förutsätta att personer med intellektuell funktionsnedsättning och personer inom autismspektrumet ska flytta till mindre och förmånligare bostäder, då de inte själva kan välja till vilken bostad stödet från välfärdsområdet kommer.

Gällande de maximala boendeutgifterna vill FDUV lyfta fram vikten av att lagförslaget särskilt beaktar de personer med funktionsnedsättning som bor på en boendeenhet. Många betalar mer för sitt boende än andra som bor på hyra, eftersom hyrorna på boendeenheterna ofta är höga, de även betalar för uppehälle och för att personen inte själv kan välja var hen ska bo. För dessa personer kan ändringarna i bostadsbidraget ha stor betydelse.

Förbundet oroar sig även för hur nedskärningarna i det allmänna bostadsbidraget drabbar barnfamiljer, vilket även behandlas i lagförslagets konsekvensbedömning. Enligt lagförslaget påverkas ca 1200 hushåll där det finns ett barn under tio år av att förmögenhetsprövningen skärps. Ändringarna i kommungrupperna påverkar cirka två tredjedelar av ensamförsörjarfamiljerna i kommunerna i fråga. Enligt förslaget sjunker bostadsbidraget i ensamförsörjarhushåll med ca 34 euro i månaden. Eftersom ensamstående hushåll är vanligare bland familjer med barn med funktionsnedsättning är det sannolikt att sänkningen av bostadsbidraget på detta sätt även försämrar situationen för barn med funktionsnedsättning. På grund av lägre bostadsbidrag kan familjerna bli tvungna att flytta till mindre och trångare boende. Det här kan innebära att barn måste byta skola, anpassa sig till en ny miljö och dessutom förlorar sina vänskapsrelationer. FDUV betonar att det här skulle vara särskilt belastande för familjer som har barn med intellektuell funktionsnedsättning, för vilka kontinuitet i vardagen är särskilt viktig.

Finland har därtill inte lyckats minska institutionsvården för barn med intellektuell funktionsnedsättning (KEHAS-ohjelman loppuraportti, STM:n raportteja ja muistioita 2016:17). De senaste årens utveckling visar att vi går i motsatt riktning; fler enheter för barn planeras. Barn med intellektuell funktionsnedsättning har rätt till familjeliv och ska inte behöva bo på institution. Dessa barnfamiljers ekonomiska situation bör därför inte försämras.

En ytterligare konsekvens handlar om familjer där en vuxen person med intellektuell funktionsnedsättning bor tillsammans med sin förälder i dennes bostad, för vilken

föräldern får bostadsbidrag. Om bostadsbidraget för föräldern sjunker är det sannolikt att samboende inte kan fortsätta på grund av familjens försämrade ekonomi. Vårdsområdena bör därför i snabb takt förbereda stödbostäder (lämplig hyresbostad med skälig hyra till vilken vårdsområdet kan ordna stödbesök) för personen med intellektuell funktionsnedsättning.

Syftet med ändringarna är att rikta stödet till de stödmottagare samt pensionstagare som behöver stödet mest och har det sämst ställt. Om nedskärningar i bostadsbidragen är nödvändiga är linjedragningen om att bidraget ska riktas till de personer som behöver det mest att föredra. När det görs ändringar i bostadsbidraget är det ändå viktigt att beakta den sammantagna konsekvensbedömningen av nedskärningarna för att säkerställa att personer med intellektuell funktionsnedsättning inte drabbas oskäligt hårt. Eftersom de är beroende av flera sociala bidrag och det nu görs flera nedskärningar samtidigt kan de sammantagna effekterna innebära en kraftig försämring av den ekonomiska situationen.

Avslutning: många pågående lagförslag om försämringar i socialvården leder till försämrad situation för svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning

FDUV oroar sig för att det med snabb tidtabell görs flera stora nedskärningar och strukturella ändringar i social- och hälsovården som har stor inverkan på svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Den 23.9.2024 publicerades social- och hälsovårdsministeriets bedömning av de sammantagna konsekvenserna av ändringarna i den sociala tryggheten. Ur den framgår att nedskärningarna inte är oproblematiska med tanke på de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Enligt promemorian har nedskärningarna i den sociala tryggheten större inverkan på utkomsten för personer med funktionsnedsättning än den övriga befolkningen. Bedömningen är att inkomsterna för mottagarna av handikappbidrag och invalidpension kommer att minska som en följd av nedskärningarna i den sociala tryggheten.

FDUV betonar att personer med funktionsnedsättning är i en särskilt sårbar ställning och att det inte är rättvist att flera av nedskärningarna drabbar dem som har sämst förutsättningar att trygga sin utkomst. FDUV vädjar därför att social- och hälsovårdsutskottet beaktar den sammantagna konsekvensbedömningen i den fortsatta behandlingen.

Utöver nedskärningar i bostadsbidraget behandlar social- och hälsovårdsutskottet även ändringar i funktionshinderlagens tillämpningsområde. FDUV:s farhåga är att tillgången till de subjektiva rättigheterna i funktionshinderlagen kommer att försämras för personer med intellektuell funktionsnedsättning om de föreslagna ändringarna i tillämpningsområdet fortskrider i oförändrad form. Ändringarna kan leda till att personer med funktionsnedsättning i högre grad än tidigare hänvisas till den allmänna lagstiftningens behovsprövade och anslagsbundna tjänster.

Läget förvärras ytterligare av vårdsområdenas ansträngda ekonomi. Dessutom planerar regeringen nedskärningar i social- och hälsovårdsorganisationernas finansiering. Dessa organisationer spelar en central roll i det förebyggande arbetet och stöder utsatta grupper att få sin röst hörd, vilket behövs i tider när nedskärningar drabbar just dessa

grupper. FDUV hoppas därmed att riksdagen noga överväger vilka nedskärningar i den sociala tryggheten som är nödvändiga och att rätten till en skälig levnadsnivå tryggas för personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning samt deras familjer.

Helsingfors den 14.11.2024

Annette Tallberg-Hahtela
Verksamhetsledare
040 848 93 00
annette.tallberg-hahtela@fduv.fi

Vanessa Westerlund
Sakkunnig inom påverkansarbete
040 674 72 47
vanessa.westerlund@fduv.fi